

ԳԼՈՒԽ ԼԸ:

Գահու՜ք գեպին, Գահալ ըսված ջրին, ու շոգիով
 Գացող նաւերուն նաւագնացոսիւննը:

1. Գանուբ գետը՝ Եւրոպային գետերուն
 թագաւորն է, որուն վրայէն Տօնաւէշինկէն ըսված
 քաղքին առջին մէկ քայլով մէկ դիէն մէկալ դին
 կանցնըվի, ու Օէմլէն քաղքին առջևը վրան երե-
 սուն թնդանօթով նաւեր կը քալեն, Ըստրիայի
 տէրութե՛ շատ մեծ օգուտ կընէ, ու Վեննային
 մեծնալուն ու հարստնալուն պատճառն է: Ըս տէ-
 րութեան գլխաւոր նաւագնացութիւր աս գետին
 վրան է: Թէպէտ յառաջուց Թրեստ ու Տրիումֆ
 ունէր, ու վերջէն Վէնէտիկ և ուրիշ նաւահան-
 գիստներ ալ առաւ, բայց տէրութե՛ մէկ ծայրը ըւ-
 լալով ասոր չափ մեծ օգուտ չեն կրնար ընել. ինչու
 որ ասիկայ 140 մղոն երկայնութեամբ տէրութեան
 մէջէն կանցնի, որուն երկու դին մէկզմէկու մօտ
 անթիւ քաղաքներ, գիւղաքաղաքներ, ու գեղեր
 կան, որ աս գետով ապրանքնին մէկզմէկու կըխըր-
 կեն, ու վերի դին ու վարի դին եղած տէրութիւն-
 ներուն հետ առուտուր կընեն: Ըսոնց մէջը գլխա-
 ւորաբար Վեննա վաճառականներու քաղաք ըլլա-
 լով ինչվան Գալաս աս գետով, ու անկէ ինչվան
 Ստամպոլ սև ծովով ապրանքներ կըխրկէ:

Աս գետին վրայ շատ տեսակ մեծ ու պզտիկ նաւակներ կան : Մեծերը վերէն գալնինի, 1,500էն ինչվան 4,000 կշիռ բան կրբերեն, ու վեր երթալնինի 3,000էն ինչվան 800 կշիռ բան կրտանին, ու 100 կշիռը վեր քաշելու համար խոշոր ձի մը կըլըծեն, ու վերէն մէկ օրվան մէջ եկած տեղը հինկ օրվան մէջ ետ կերթան :

Մեծ նաւակներուն երկայնութիւնը քառասունէն ինչվան յիսունը հինգ կանգուն, ու լայնութիւնը վեց կանգունէն ինչւան տասը կանգուն կայ : Տակերնին տափակ է, ու վերէն գալնինի միշտ երկու հատ քովէ քով կըկապեն : Աննա ասանկ մեծ նաւեր տարին 7,000ի չափ կուգան, թող ան պզտիկները որ համրանքի չեն 'ի գար : Առուելու փայտեր, ցորեան, գարի, ու ինչ որ մարդկան ու կենդանիներուն ուտելու կամ խմելու կամ հագնելու ու շէնքի պէտք կրնայ ըլլալնէ՝ կրբերեն, ու անոնց տեղը հոս տեղի բաներէն կըլեցընեն կրտանին : Ամանապէս մէկ այնչափ մըն ալ սալեր կուգան, անոնք ալ շատ ասանկ բաներ ու քարեր կրբերեն, բայց անոնք ետ չեն դառնար, գերանները կըքակեն փատի տեղ կըծախեն, ու մարդիկը ետ կըդառնան, ու ասոնք մինակ վերէն կուգան : (Տէս Է եր. 64.)

3. Վառապէս երեսը տասվերկու՝ յատակը եօթը կանգուն լայնութեամբ ու երկու կանգուն խորունկութեամբ շինած գետ մըն է : Աւրոպայի մէջ

վառելու փատը որ քան զոր պակսելով՝ անցած դա-
 րին վերջը Սեննա ալ սկսած է նեղութեան մէջ
 իյնալ : Սեննացիները սկսան վառելու նիւթ մը
 փնտրել , որ փայտին քիչ մը օգնութիւն ըլլայ :
 ‘Նայը շթաթ ու Եօտէնպուրկ սև ու դիւրաւ կտա-
 րելու տեսակ մը քարի հանքեր գտան , ու փորձե-
 ցին , որ ածուխի (քէօմիւրի պէս) կը վառվի կոր՝ ու
 շատ զորաւոր ու դիմացկուն կրակ կը ըլլայ կոր : Բայց
 ինչ օգուտ , որ առջի հանքը տասւիրէք ժամ ու
 երկրորդը տասնըեօթը ժամ Սեննայէն հեռու են ,
 որ սայլով (առապայով) բերելը շատ սուղ կընըս-
 տի : Ասոր ալ ճար մը փնտրելնիք են քանի մը քաղ-
 քըցիներ աս Գանալը մտմտացին , ու Վայսեր առա-
 ջարկեցին , ու իրենց առաջարկութիւնը ընդունելի
 եղաւ : 1795ին սկսան շինել , ու Սեննայէն ինչվան
 ‘Նայը շթաթ շինեցին : Աս ջրին վերի գլուխը՝ Սեն-
 նա նաւակները պարպելու տեղէն հարիւր քսա-
 նըչորս կանգուն բարձր է , բայց ջրին ընթացքը
 անանկ շիտակ ձգած են , որ քովէն նայօղը չիմա-
 նար՝ թէ որ կողմը կը վազէ կոր : Անոր համար ալ
 յիսուններկու տեղ մէկէն ՚ի մէկ երկու կանգուն
 վար ինջեցուցած են , ու առջևին նաւակի երկայ-
 նութեամբ հեռուն դռներ շինած են , վերէն նա-
 ւակ մը եկած ատենը դուռը կը գոցեն , ջուրը կը
 ընցվի վերինին կը հաւասարի , նաւակը ժողված ջրին
 վրայ կը բերեն , ու դուռը քիչ մը վեր վերցընելով
 ջուրը տակէն կը պարպըվի՝ վարինին կը հաւասարի

ու դուռը կը բանան՝ նաւակը դուրս թող կուտան :
 Թէ որ վարէն նաւակ մը կուգայ նէ, նաւակը ներս
 կանոնն, ու դուռը կը գոցեն, ջուրը վերի ջրին կը-
 հաւասարի, ու յառաջ կը քաշեն : Նաւակները
 մասնաւոր ձևով շինած են, որ երկուքուկէս կան-
 դուն լայն՝ մէկ կանգուն իրեք քառորդ խորունկ՝
 ու քսանըեօթը կանգուն երկայն են . հինգ հարիւր
 կշիռ բան կը բեռնաւորեն, ու մէկ ձի կը քաշէ : Ըս
 Վանալով հանքային ածուխ, վառելու փայտ, ու
 ամէն տեսակ ապրուստի հարկաւոր եղած բաներ
 կը բերեն մէկ տարւան մէջը 29,473 քլաֆթէն վա-
 ուելու փայտ, 83,250 կշիռ հանքային ածուխ
 4,597,100 կղմինտր (քիրէմիտ), 15586 կշիռ աղ,
 ու 8,546 կշիռ ուրիշ տեսակ բաներ բերած են :

Պոխ անունով սեղանաւորին ընկերութիւնը
 1822ին վրան առած էր, որ Լյօտէնպուռկէն ինչւան
 Պիումէ ըսւած նաւահանգիստը աս գանալը շինէ եր-
 կընցընէ : Ըսիկայ ալ մէյմը գլուխ կելայ նէ, Վն-
 նա ծովի հետ ալ հաղորդակցութի կունենայ, ու ալ
 աւելի կը պայծառանայ :

4. Ըս դարուս մէջը շոգիով (պուղույով)
 նաւելու եղանակ մը գըտան, որն որ քանի մը ան-
 ձինք 1818էն սկսած Վանուք գետին վրայ ալ
 փորձեցին, ու ըստ մասին յաջողեցաւ : Նաւուն
 մէջը մեծ կրակարան (օճախ) մը կայ, ուր հանքային
 ածուխով (քէօմիւրով) չափէ դուրս սաստիկ կրակ
 կը վառեն, կրակին վրայ դրած է ջրով լեցուն մեծ

կաթսայ (խազան) մը տակը լայն, ու քանի որ վեր բերանը կերթայ նէ նեղցաց ջուրը կրակին սաստկութե կեփի (խայնամիշ) կըլլայ, ու անբաւ շոգի կըհանէ: Կաթսային բերնին վրան անիւ (չարխ) մը կայ, շոգիները կերթան ան անիւը կը դարձնեն անիւին մէջէն փայտ մը անցած է նաւին լայնքին կէօրէ, որուն ճօթերը նաւէն դուրս են, ու ամէն մէկ ճօթերը մէյմէկ մեծ անիւ կայ. անիւներուն բոլորտիքը երկրթէ կամ երկաթապատ տախտակներ դրած են թիու (.քիւրէկի) նման. մէջ տեղի անիւը դարձած ատենը, ան երկու անիւներն ալ կըդառնան ու ան երկրթէ տախտակները թիու պէս ջուրը ետև կըհրեն, և ասանկով նաւը թէ ջրին ընթացքին կէօրէ՝ և թէ ջուրին ընթացքին դէմ կըքալէ:

